

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rekopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v inozemstvu 40.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 25 Din.

Telefon uredništva
št. 812.

Za oznanila je plačati od enostopne peti-vrste, če se tiaka enkrat 75 para za nadaljnja uvrščenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Poglavje o prosvetnem delu.

V Ženevi zborujejo predikanti morale. Mnogo lepega si bodo povedali ti reformatorji, mnogo koristnega bodo napisali, toda vse tisto bo praznovalo svoje poveljane šole v bodočih naših generacijah, kajti oni usmerjajo postopke naši pravstveni vzgoji, ki naj začne rahljati šole v srečni naimlajših.

Kako pa je v narodih danes? Kako je pri nas? Povojna parasitska degeneracija grize vedno huje narodovo telo. To enusno zajedalko odstraniti, je nemogoče. Vse izobraževalno delo, ki se je v Slovincih po vojni skoro podvojilo, nima visokih priznanj ne radi tistega, čemur je pravzaprav namen, t. j. med narodom ni pravstvenih sil, oziroma, kjer so, se ne stopnjujejo, temveč padajo.

Prosvetno delo slovenskega učiteljstva zunaj šole bilancira vsekakor intelektualne uspehe. Ta blažilni akord seveda ne sme biti učiteljstvu nikak slavospev, ker je intonacija tega akorda učiteljeva krvava dolžnost. In učiteljstvo se res neha med narodom, daje mu, kolikor mu more dati; nečesa pa, žalibog, ne more dati, ker je v današnjih razmerah nemogoče: pravstvene vzgoje. Zakaj ne? Ni enotnosti, ni vzajemnosti, ni vodstva, ki bi združevalo narodove pravstvene sile ter jih ekonomično napeljavalo na posamezna gibala narodovega telesa. Ne mislimo posebej enotnosti med učiteljstvom, temveč v narodu sploh.

Nastaja vprašanje: Ali je sploh mogoča enotna kulturna organizacija med učiteljstvom samim; ali je mogoča v narodu sploh? Ali je mogoča tista prepotrebna organizacija, ki bi preko vseh oficijelnih vplivov — preko konfesijske, preko stranke, preko svetovnih naziranj — uravnavala narodovemu životu hrbenico z pravstvenostjo, z duševnostjo, ki goji pravstveno vzajemnost za svoj cilj? Če je to mogoče, kje iskati potem vodstva.

Ta organizacija bi bila pravstvena združitev celega naroda, torej bi bil član te skupnosti vsak poedinec v narodu. To je mogoče le tako, da vsakdo podredi vse osebne strasti, vse nazore vso osebno

svobodo vzajemnosti skupnega cilja. Danes forsirajo pri nas špekulantje moralo v svojih glasilih vedoma po svoji osebni koristi. Favorizirajo tisto moralo, ki odgovarja njihovu političnemu prepričanju. Tako dobi ena moralna vzgoja drugo, tako narod še mnogo boli posurovi. Kaj pomaga vsa prosveta brez enotnega pravstvenega fundamenta? Zato vsa ta neplemenitost med narodom, kljub razmeroma visoki izobrazbi!

Naivšje merilo narodovega umovanja, hotenja, mišljenja in čuvstvanja je njegovo vseučilišče. To je tudi najvišja inštanca, ki je posreden nositelj odgovornosti za narodovo moralno dvigovanje in padanje. Zato bi bilo narodovo vseučilišče poklicano inicijativno poseči z jasnim programom v diferenciacijo moralnih sil. V zavesti, da so edino v bližini vseučilišča tista skupna, zdrava tla, iz katerih naj vzraste »smernice novega življenja« na se v okrilju tega solnca zasaadi tisti zdravilni koren, ki bo dajal narodu leka v obliki moralnih injekcij.

Delokrog take organizacije bi bil podoben današnjim ljudskim univerzam, le s to razliko, da bi narod vso intelektualnost podredil vzgoji in sicer v prvi vrsti vzgoji pravstvenosti. V vsakem posamezniku bodi tista srčna taktirka, ki umerja njegove sile v prid najvišjemu cilju: včlovečenje ljubezni do bližnjega.

Naravno je, da se bo v taki organizaciji učiteljstvo udeleževalo požitnovalneje, samozvestneje določneje in enotneje. V drugih razmerah ne more učiteljstvo prevzeti nikake odgovornosti za moralno vzgojo širokih narodovih plasti.

Končno naj tukaj poudarim, da naj se v tem smislu reformira tudi ves pouk, posebno še pouk na srednjih šolah; najprvo so vzgojni uspehi na šoli, potem šole učni. Šola z najboljšimi učnimi uspehi, pa s slabimi vzgojnimi, ni šola, to je stroj, ki manometrično dviga možgane, dočim v srcu poganja divjaki, povzročitelji narodovega zla. T. G.

Naše obmejno šolstvo in učiteljstvo.

Te dni je poročalo dnevno časopisje, da okrajni šolski svet mariborski ni mogel nikogar predlagati za namestitev na treh obmejnih šolah, ker ni bilo prosilcev. Ta notica mi je dala povod, da izpregovorim besedo o obmejnem šolstvu in učiteljstvu.

Naše obmejno šolstvo je bilo do prevrata in osvobodjenja tista boleča in vedno krvaveča rana, ki smo jo trpko občutili vsi na našem narodnem telesu. Zdraviti je nismo mogli, ker nas niso pustili drugi faktorji zraven. Tem faktorjem je bilo na tem, da ta naša rana naprej krvavi in gnoji njihovi setvi.

Kolikokrat smo si zaželeli in zahrepeneli v tistih težkih dneh, da bi imeli sami pravico in moč zdraviti sami sebe, pokladati na svoje rane hladilne obkladke in zdravilna zelišča. Srce nam je reklo, da bi v kratkem času izlečili vse rane, katere je nam zasekal tujec in jih odpiral dan na dan.

In danes po 4 letih osamosvojitve, ko nimamo samo vse pravice, ampak naravnost dolžnost, da popravimo vse krivice in izlečimo vse rane, katere je nam zadal tujec, danes kaže naše obmejno šolstvo vso našo mizerijo, nesposobnost in vse obsodbe vredno brezbriznost z ureditvijo tega perečega vprašanja, ki je velikega pomena ne samo za naš narod, ampak tudi za našo državo. Šole tik ob državni meji stoje na pol ali pa celo popolnoma prazne. Malo je šol, kjer so vsi razredi zasedeni z učiteljstvom. Na dvo, tro, celo na štirirazrednici poučuje po en učitelj. In še ta gleda, da pride čimprej proč. O kvaliteti učiteljstva ne govorim. So vse časti vredne častne izjeme. Le to naj omenim, da smatra javnost učiteljstvo samo in menda tudi oblast te važne postojanke popolnoma napačno kot kazenske med tem, ko bi morale biti in so tudi v resnici zaupna mesta, kamor sodijo naši najboljši ljudje.

Za tri obmejne šole ni bilo prosilcev!

To dejstvo samo govori sedaj po 4 letih dovolj glasno in jasno, da nekaj ni v redu. Kje tiči vzrok?

Prav mnogo je vzroka v tem, da splošna naša javnost, učiteljstvo samo, kakor tudi oblasti, ne poznajo naših obmejnih krajev. Te naravno tako lepe, a kulturno zapuščene kraje, si mislijo kot prognanstvo, kjer je človek obsojen na smrt. Idite od Kokošnika, preko Kozjaka in Slovenskih goric tja v rodovitno Apaško kotlino in vendar ne boste dobili niti enega kraja s šolo, ki bi bil nad 3 ure oddaljen od železnice, a ima toliko naravnih krasot in zanimivosti, da se niti primerjati ne dajo z mnogimi našimi hribovskimi šolami v zaledju, ki so še mnogo bolj oddaljene od prometa.

Glavni vzrok je — slabe gnotne razmere učiteljstva v teh krajih. Preskrba z živili je težka in draga. Med učiteljstvom sicer še ni izginil idealizem, a v sedanjem realnem času ni takih ljudi, ne med učiteljstvom, da bi šli iz golega idealizma obdelovat narodno in kulturno ledino ob meji za isto plačo, kakor jo prejemale v zaledju, kjer je življenje samo na sebi prijetnejše, udobnejše in kar je glavno, tudi cenejše.

To je tista rak-rana, ki jo je treba ozdraviti najprej. Zdravila so pa dvojne vrste. Prvič učiteljstvo na meji gnotno podpre, da se lahko brez skrbi posveti z vsemi svojimi močmi nujnemu delu v šoli in zunaj nje. Država sama dela težko razliko med svojimi organi. To pa lahko izvrši privatna družba, n. pr. C.-M. družba, ki lahko v sporazumu z oblastjo vrši nekako kontrolo, da dobi primerne nagrade res samo tisti, ki jih zasluži in jih je potreben. — Drugič morajo postaviti naše šolske oblasti načelo, — ki se mora v resnici tudi izvajati, — da vsakdo, ki služi nekaj let zadovoljivo na meji, ima potem prednost pri kompetenci za boljša mesta v zaledju, na katera bi moral čakati sicer še leta in leta.

Odstranijo naj merodajni faktorji ti dve glavni oviri in naše obmejne šole bodo vse zasedene z dobrim in prav dobrim učiteljstvom. Marsikomu bi se ti lepi kraji tako priljubili, da bi ostal gori morda celo deset ali še več let. Kjer so

LISTEK.

JOSIP LAPAJNE:

Živa knjiga — živa beseda.

Ker se je že večerilo, smo se le malo okrepili in ob 1/219. odpeljali proti Baški. Cesta je vseskozi široka, trda, lepo speljana. Vseokoli sama goliava, drobnica med pečevjem zamolčki zategljaji kraškega pastirja, širno morje v dolini, milo ozračje, redke zvezde na nebu skripanje koles, zamišljeni kolesarji, so mi bili predmet opazovanja v lepi mesečini. Mimo Aleksandrovega vozeč smo se povzpeli na visoko goliavo, ki se je urno spuščala v rodovitno dolino Baškega zaliva. Da se ni tehnični predstojnik prekobil preko skale in si poškodoval kolesa, bi si prihranili 2 uri hoda. V Baško smo došli ravno ob 23. uri, ko so že zapirali gostilne. Šli smo zato v taborišče čeških Skautov, ki so nam prijazno odstopili največji šotor s 3 slamnimi na jutro pa nas postregli z zajutrkom. Taborišče ima vdomačenega galeba, ki se je ravno to jutro prvič dvignil, da bi odletel. Ves tabor se je vznemiril, klicaje »Pepičku pepičku!« Seveda smo bili tudi mi takoli zvraven in morda smo se mu zdeli ravno mi pregrdi, da bi ostal; v

velikem kolobarju je preplovil taborišče, nato pa se je spustil v sredo, ravno pred nas — in mir je zadobil zopet svoje mesto.

Na našo srečo ali nesrečo ravno te dni ni vozil na Krk noben parnik. Treba bi nam bilo čakati v Baški 2—3 dni, kar bi povzročilo izpremembo načrta, a za Sokolski zlet smo hoteli biti že doma in v Ljubljani. Setajočim okoli pristanišča so se nam pridružili otroci, ki so ogledovali kolesa, govorili nam o italijanski okupaciji, iz oči pa jim je odseval odkritosrčni sifal narodnega sovraštva, ki so ga delili tudi s Krčani, češ, da so oni privedli Italijane na otok.

Kako narodno zavedni so hrvatski obmorniki, sem imel priliko občudovati iz pripovedovanja prvega čolnarja, ki nam je tako ognjevit govoril o pogromu na Ardite, da so se kar vesla trla pod pezo njegovih pesti. Slučaj je nanesel, da smo staknili čolnarja, ki se je pravkar odpravil z iadrnico v Senj. Brez dolgega obnavljanja mu je blagajnik naštel 100 Din za prevoznino in odpulil smo v morsko širino, mimo Prviča na nasprotno obalo. Triurna vožnja je bila prekratka, kajti mornari nam niso utegnili vsega in vsega napovedati iz dni italijanskega nasilstva.

Rabil bi premnogo strani, da opišem narodno zavednost teh preprostih ljudi.

Senj, starodavno mesto, mnogopisano, je važno trgovo pristanišče, ki spaja vse hrvatsko ozadje s prostim morjem. Največ prometa smo videli na lesnih odlekih. Živahno življenje vrvi v kopališčih, v mestu po promenadah gor proti razvalinam ogromnega gradu Nehaj. Noč ni bila baš najprijetnejša, ker so nas obsule nežne obmorske tovarišice — na 4 nogah seveda.

Ob 6. uri petega dne smo navrhli kolesa v strmine Velebita, ki so nam jih opisovali Senjčani kot bogvekake vrstolomne višine: pač niso vedeli, da znamo tretje glave tudi hujšim velikonom.

Značilno se nam je zdelo na vsej poti po hrvatski strani, da ljudje tako dobro razumejo na razdaljo v km, ki nikdar niti za las ni pogrešena. Naj je bilo daljave 20 ali 100 km, brž je bil račun gotov. Do tu imate toliko km dalje toliko in toliko — skupaj 103 — in pričeli smo se nemalokdaj, da je natanko odgovarjalo napovedi. Pri nas ti pa prvi napove 2 uri hoda, tretji 1/2 ure, naslednji pa že 3 ure. Bi li ne kazalo, da tudi pri nas uvedemo poznavanje km razdalj sela do sela, daljnih mest in prometnejših krajev?

Seveda se nam je tudi primerilo, da nas je na vprašanje, če je še daleč do vrha kak modrijan potolažil, češ strmina vede samo do roba, potem gre pa pot navzdol. Tako tudi na potu proti Vratniku vrhu Velebita. Tik pod vrhom smo našli leteli zonet na prvo živo vodo, dokaj mrzlo, ki smo jo na obrežjih tako pogrešali.

241 km smo imeli, ko smo se z višine začeli spuščati zopet v nižino proti Otočcu. Po malem je izginjala kraška goliava, grmičje je polagoma prehajalo v drevje in gozdove, travice so se zbliževale v travnike, pokazivale so se prve njive, pšenica je valovila v zelenju kakor pri nas pred 2 mesecema, kraška drobnica z onstran Velebita se je zamenjala z govedino, šibko (buše), magarci nas niso več gledali tako brezumno. Kar hitro se je preobrazil ves svet. Divje so drvela kolesa mimo ljudi, hitečih v cerkev, nobene žal besede niso čuli na potu; nihče ni zahudil za nami, noben kamen ni švignil v nas. Vse kar najdostojnejše, Kolesarji bodo razumeli te opazke.

Ob 12. uri smo v Otočcu, sredi ogromne planote števec kaže 267 km. Pri obedu nas je Bosanka postregla z nemškimi jedilnimi vzporedom (Falsche